

Čítanka modernej arabskej literatúry

Zostavila Zuzana Gažáková

قراءات في الأدب العربي المعاصر

Univerzita Komenského v Bratislave

2018

Zostavila: Mgr. Zuzana Gažáková, PhD.

Vydavateľstvo: © Univerzita Komenského v Bratislave, 2018

Jazykový redaktor: Mgr. 'Alí 'Afífí, PhD.

Technickí redaktori: Mgr. 'Alí 'Afífí, PhD.,
Mgr. Jaroslav Drobný, PhD.

Rozsah: 4,9 AH

Návrh obálky: Peter Považan

Vytlačilo: Polygrafické stredisko Univerzity Komenského v Bratislave

ISBN 978-80-223-4580-4

Obsah

	Slovo na úvod	5
1.	Arabská kultúrna obroda a Rifā'a Rāfi' aṭ-Ṭaḥṭāwī: <i>Zuṣṣaḥṭ'ovanie zḡata alebo súbrnná správa o Paríži</i>	7
2.	Džurdži Zajdān: <i>Šadḡarat ad-Durr</i>	12
3.	Qāsim Amīn: <i>Nová žena</i>	19
4.	Aḥmad Šawqī: <i>Madḡnūn Lajlā</i>	23
5.	Džibrān Chalīl Džibrān: <i>Vdova a jej syn</i>	29
6.	Maḥmūd Ṭajmūr: <i>Cestovateľ</i>	32
7.	Ṭāhā Ḥusajn: <i>O predislamskej poézii; Kniha dní</i>	41
8.	Tawfīq al-Ḥakīm: <i>Zmätený sultán</i>	47
9.	Jūsuf Idrīs: <i>Pohľad; Nosič kresla</i>	53
10.	Iḥsān 'Abdalquddūs: <i>Myslienky emancipovaného dievčaťa</i>	60
11.	Nadžīb Maḥfūz: <i>Za'balāwī</i>	67
12.	Fadwā Ṭūqān: <i>Výber z poézie</i>	80
13.	Nāzik al-Malā'ika: <i>Výber z poézie</i>	84
14.	Nizār Qabbānī: <i>Výber z poézie</i>	89
15.	Maḥmūd Darwīš: <i>Výber z poézie</i>	94
16.	Nawāl as-Sa'dāwī: <i>Spomienky na ženskú väznicu</i>	99
17.	Murīd al-Barghūthī: <i>Výber z poézie; Videl som Rámalláh</i>	104
18.	Ghāda as-Sammān: <i>Bejrútske nočné mory</i>	109
19.	Lajlā al-'Uthmān: <i>Sviatočný plášť</i>	115
20.	Ibrāhīm al-Kūnī: <i>Zlatý vtáčik prinášajúci nešťastie</i>	120
21.	'Alā' al-Aswānī: <i>Chicago</i>	128
22.	Chālīd al-Chamīsī: <i>Taxi</i>	134
	Zoznam literatúry	140

المحتويات

5		مقدمة المؤلف
7		1. النهضة العربية ورفاعة رافع الطهطاوي: تلخيص الإبريز في تلخيص باريز
12		2. جورجى زيدان: شجرة الدر
19		3. قاسم أمين: المرأة الجديدة
23		4. أحمد شوقي: مجنون ليلى
29		5. جبران خليل جبران: أرملة وابنها
32		6. محمود تيمور: سائح
41		7. طه حسين: في الأدب الجاهلي؛ الأيام
47		8. توفيق الحكيم: السلطان الحائر
53		9. يوسف إدريس: نظرة؛ حمال الكراسي
60		10. إحسان عبد القدوس: خواطر فتاة متحررة
67		11. نجيب محفوظ: زعبلأوي
80		12. فدوى طوقان: كفاني أظل بحضنها؛ يوم الثلوج
84		13. نازك الملائكة: أنا؛ ثلج ونار
89		14. نزار قباني: إختاري؛ قلبي أحبك
94		15. محمود درويش: بطاقة هوية
99		16. نوال السعداوي: مذكراتي في سجن النساء
104		17. مريد البرغوثي: تفسير؛ رأيت رام الله
109		18. غادة السمان: كوابيس بيروت
115		19. ليلى العثمان: بشط العيد
120		20. إبراهيم الكوني: طائر النحاس الذهبي
128		21. علاء الأسواني: شيكاجو
134		22. خالد الخميسي: تاكسي: حوادث المشاوير
140		مراجع

Slovo na úvod

Vývoj európskej lingvistiky a vedecké napredovanie v odbore arabistika sa výrazne prejavili i v efektívnejších spôsoboch vyučovania arabského jazyka, pričom sa tieto zmeny týkajú najmä komplexnejšieho prepojenia teoretických a praktických znalostí. K tomuto trendu dopomohol nárast rôznorodých študijných materiálov (učebníc, slovníkov a dokonca prepracovaných gramatík hovorových dialektov), dostupnosť arabských médií v Európe, rozvoj digitálnych technológií, ako aj väčšie možnosti študovať v arabských krajinách.

Na pokrok vznikla potreba nadviazať aj v oblasti vyučovania arabskej literatúry. Tá sa u nás podľa vzoru európskych univerzít dlhoročne prednáša v slovenčine a prednášky sú dopĺňané praktickejšie orientovanými literárnymi seminármi. Okrem nich máme v študijnom pláne viacero predmetov venovaných prekladu literárnych a odborných textov. Práve tento priestor by sme radi obohatili *Čítankou arabskej modernej literatúry*, ktorá predstavuje integráciu literárneho a jazykového vzdelávania.

V čítanke sa nachádza vyše dvadsať rôznorodých ukážok z tvorby arabských autorov, pričom ich výber podlieha cieľným pedagogickým kritériám. Sú tu zaradené spravidla jednoduchšie (ale nie zjednodušované) úryvky z poézie, prózy, drámy, ale i z významných vedeckých úvah na aktuálne témy tých čias, pri ktorých sledujeme aj iné ako literárne ciele. Tie sú zväčša spojené s precvičovaním určitých vetných štruktúr, gramatických javov, bohatej slovnej zásoby a frazeológie. Čítanie nevokalizovaných pôvodných textov je jedným zo zásadných spôsobov, ako si upevniť a systematicky rozširovať znalosti (v súčasnosti už nielen) spisovnej arabčiny, hoci býva pre študentov neraz únavné a frustrujúce. Preto je kľúčové osvojiť si čo najskôr správne čitateľské stratégie, ako takýto rozmanitý materiál dešifrovať.

Čítanka je primárne určená študentom s pokročilými jazykovými znalosťami, keďže je výlučne v arabčine a neobsahuje žiaden slovníček či poznámkový aparát. Aj preto je koncipovaná ako „arabská kniha“, teda sa v nej listuje zľava doprava, hoci nám to spôsobilo nemalo technických problémov. Študenti sú tak prinútení, samozrejme pod dohľadom skúseného učiteľa, pracovať s takto organizovaným materiálom a hľadať riešenia náročnejších pasáží v slovníkoch či s pomocou elektronických zdrojov.

Naša práca ponúka stručný prehľad vývoja tvorby arabských literátov od nástupu arabského obrodenia (tzv. *nahḍy*) po súčasnosť. Obsahovo pokrýva niekoľko generácií autorov modernej arabskej literatúry od jej priekopníkov, ktorých próza popretkávaná poéziou sa len postupne zbavovala ornamentálneho štýlu, cez klasikov, ktorých dielo vrcholí tvorbou Nadžība Maḥfūza, až po práce písané moderným voľným jazykom či dokonca hovorovým dialektom. Jednotlivé texty sú radené viacmenej chronologicky, pričom väčšina z autorov pochádza z Egypta, zo Sýrie a z Palestíny. Práve

táto oblasť bola kolískou moderných prúdov ako aj častým cieľom našich pracovných ciest, takže sme relatívne dobre oboznámení s tamojším kultúrnym dianím.

Každá ukážka sa začína krátkou staťou o autorovom živote a charaktere jeho tvorby. Neusilovali sme sa tu však o podrobný výklad, skôr len o podanie základných či zaujímavých informácií, aby čitateľ pochopil širší spoločenský kontext a okolnosti, ktoré viedli k napísaniu príslušného diela. Ukážka končí doplňujúcimi otázkami, ktoré danú tému sumarizujú, v nadväznosti na prednášky prehlbujú a pomáhajú identifikovať jedinečné prvky autorskej poetiky.

Do čítanky sme zaradili aj niekoľko textov, ktoré sa nám pri vyučovaní osvedčili už v minulosti (pozri ukážky z tvorby *Ṭāhā Ḥusajna*, *Qāsima Amīna*, *Iḥsāna ʿAbdalquddūsa*, *Džibrāna Chalīla Džibrāna* či *Maḥmūda Tajmūra*). Nadväzujeme tak na práce A. A. Kovaleva a G. Š. Šarbatova: *Učebnik arabského jazyka* (1960), Farhata J. Ziadeha *A Reader in Modern Arabic Literature* (1964) a Karola Sorbyho *Moderná spisovná arabčina*, II. diel (2006), ktoré sa snažíme ďalej rozvíjať.

Niektoré z ukážok sme dávnejšie preložili do slovenského jazyka a vydali v časopise *Revue svetovej literatúry* (pozri Lajlā al-ʿUthmān: *Sviatočný plášť*, Ghāda as-Sammān: *Bejrútske nočné more* – RSL, 4/2014; Jūsuf Idrīs: *Nosič kresla*, *Pohľad*; Ibrāhīm al-Kūnī: *Zlatý vtáčik prinášajúci nešťastie*; Murīd al-Barghūthī: *Videl som Rámalláh* – RSL 2/2009). Študenti tak majú možnosť tieto preklady konzultovať, aby nadobudli celkový pohľad na literárne dielo, ktorý sa neraz pri pomalom slovo za slovom postupujúcom čítaní vytráca.

Texty sa snažíme prinášať v pôvodnom znení podľa súčasných arabských vydání. Z praktických dôvodov sme zásadnejšie skrátili len „staršie“ ukážky *Rifāʿa Rāfiʿ aṭ-Ṭaḥṭāwīho*, *Džurdžīho Zajdāna* a *Ṭāhā Ḥusajna*, aj to len za účelom vytvorenia uceleného úryvku z rozsiahlejšieho diela. Pre nejasnosti rozmanitého druhu sme si však museli neraz pomôcť hneď viacerými pôvodinami, pričom sme boli častokrát nútení opravovať zjavné chyby a edičné nezrovnalosti. V zásade išlo najmä o nejednotné vyznačovanie *hamzy* v rámci jedného textu či o dopĺňanie interpunkcie, hoci miestami boli nezrovnalosti i závažnejšie. Aj preto je výsledná podoba ukážky v niektorých prípadoch určitým kompromisom a nezachováme v úplnej miere edičné postupy originálov – t.j. členenie textu, značenie priamej reči či vyznačovanie *šaddy*. Doplnenou vokalizáciou sa snažíme kde tu vyjsť čitateľovi v ústrety, hoci v niektorých prípadoch je uvedená aj v origináloch, prípadne tu sledujeme aj iné pedagogické ciele, napr. zvýrazňovanie slovies v trpnom rode. Stále však zachováme možnosť sledovať variabilitu a postupné zjednodušovanie arabského zápisu a edičných praktík, ako aj to, akým spôsobom sa editori vyrovnali s problémom zápisu hovorového jazyka.

Na záver by sme chceli srdečne poďakovať kolegom Jaroslavovi Drobnému a ʿAlīmu ʿAfīfimu za cenné konzultácie, technické spracovanie a záverečnú korektúru.

Bratislava, jún 2018

Zuzana Gažáková